

GYŰESÍTŐ: DEGI ZOLTÁN

GYŰESÍTÉS IDEJE: 1972.

TART.: PARASZTI ÉLETRAJZ

18 lap

TÖLDRAZSI MŰTÁRO: ORDACSEHI

SZAKMŰTÁRO: XVII,
XXX,

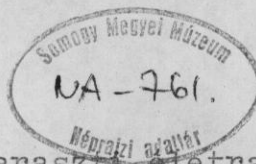
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖNYS

ÁTVÉRTVE AZ EGYSÉGES ITK. 2065-OS TÉTELE ALÓL

Melléklet a paraszti életrajzhoz

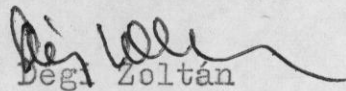
Amint az a pályamunkából is kiderül, a küldött életrajz édesapám életének története. Ő már nem tudott volna arra vállalkozni, hogy sajátkezűleg írja meg, így én jegyeztem le, amit elmondott. Igyekeztem lehetőleg csak olyan szavakat használni, melyeket ő is ismer. Az ő véleményét irtam meg egyes dolgokkal kapcsolatban, s nem a sajátomat, bár ebben az esetben sem lett volna elferdítve a valóság, mivel a kettőnk véleménye egyezik.

A tsz szervezésével és magával a tsz-szel kapcsolatban kénytelen voltam mindazt megírni, ami a pályamunkában olvasható. Már csak azért is, mert annyit mint amatőr néprajzos is tudok, hogy a néprajztudomány feladata a falusi ember életében a valóság feltárása. Ha tehát kihagytam volna az említett részeket -ugy érzem-, hiányos lenne a pályamunka, és nem felelne meg teljesen a valóság feltárására irányuló törekvésnek. / Persze lehet, hogy így sem felel meg./

Ami a kapott utmutatót illeti, nem követtem mindenütt az ott előírt sorrendet, nemcsak azért, mert ezt nem is kívánták, hanem mert úgy éreztem, ez a sorrend illik legjobban édesapám élete történetéhez. Több kérdésre nem adtam választ, s ez azért van, mert édesapám életében ilyen esemény nem fordult elő. Választ adtam azonban minden olyan kérdésre, melyre volt mit felelni. Az utmutatót jónak tartjuk, szerintünk egyáltalán nem hiányos, sőt eléggé részletesen kérdez. Alkalmazni lehet minden paraszti rétegre, a "nem kívánt rész törlendő" elv alapján. /Mi is eszerint használtuk./

Ordacsehi, 1972. augusztus 10.

Tisztelettel:

Dégi Zoltán

Ordacsehi

Az életem története

Sokszor mondtam már másoknak, hogy az életemről regényt lehetne írni, mert én sok mindenben keresztülmentem, gyakran voltam nehéz helyzetben. Ha **regényben** nem is, azért írásos formában meg lesz most örökítve az életem története, melyet elmondok a fiamnak, aki lejegyzí. /Nekem már nehezen menne, különösen amióta mindkét szememet operálták./ Örülök, hogy mások is megismerhetik az életemet, mert így megtudhatják, hogy milyen kegyetlen is néha a sors.

Dégi Flórián vagyok, születtem 1903. május 3-án a Tolna megyei Ozora községben. Az őseim állítólag Keszthelyről származtak, ahogy a nagyapám mondta. Ő 1839-ben született, de nem tudom, hogy hol. Valószínű Ozorán, mert 1848-ban -9 éves korában- ott élt. Ezt biztosan tudom, mert szokta mesélni, hogy az ő apja /vagyis az én dédapám/ a rácok elöl bujdosott ekkor a falu határában, ő pedig hordta neki az ebédet. /Akik ismerik a történelmet, tudják, hogy ebben az évben volt a híres ozorai csata, amelyben levertek Jellačić egyik seregét./ Sokat nem tudott a nagyapám erről az időszakról mesélni, mivel akkor még csak 9 éves volt, de azt többször is mondta, hogy a rácok nagyon gorombák voltak és kegyetlenek. Az ő bátyját egyszer el akarták küldeni vizért, s az nem volt hajlandó elmenni, erre alaposan megverték.

A nagyapám 6 hold földet örökölt az apjától és egy számfogattal dolgozott benne eleinte. Volt aratógazda és egyben első kaszás is, télen pedig rostálni járt a várba, a híres ozorai várba, amely már akkor is magtár volt. Cséplőgép mellé is elment etetőnek és dolgozott a Sió csatorna ásásánál. Az így szerzett jövedelemből és a kis szőlőjében termett bor árából árverésen többször is vett földet. Mire 50 éves lett, 65 magyarholdat szerzett, és kapát, kaszát nem kellett a kezébe vennie. Meg is érdemelte ezt, mert eleget dolgozott fiatalabb korában, nem kimélve magát. A Sió ásásánál az ujjai is begörcbültek.

Nagyapámnak két gyermeke volt, mindkettő fiú. Egyik a nagybátyám, s a másik természetesen az édesapám, akit Dégi Vendelnek hívtak. Édesanyámat nem is ismertem, mindössze háromnegyed éves voltam, amikor meghalt. Sajnos fénykép nem maradt róla. Abban az időben nagy parádénak számított az ilyesmi. Ma is szomorúsággal tölt el, hogy édesanyám képmását csak az apám és a nagyapám elmondása alapján tudom magamban felidézni. Csak legalább 4-5 évig élt volna még, hogy emlékezni tudnék rá. Korán félárva lettem tehát, s ezt követően a nagyanyám nevelt a tőlem két évvel idősebb nővéremmel együtt. A gyász letelte után édesapám megnősült, és ettől kezdve a mostohaanyánk gondozott bennünket. Két év múlva ő is meghalt, így rá is csak nehezen tudok emlékezni. Mire ötéves lettem, édesapám újra nősült. Az új mostohánk egyáltalán nem volt "mostoha". Ugy bánt velem is és a nővéremmel is, mint egy igazi édesanya.

Ebben az időszakban a családnk kilenctagu volt: nagyapám, nagyanyám, nagybátyám, ángyom és az ő gyermekük, István, továbbá édesapám, mostohaanyám, nővérem és én. laktunk együtt. Mostohaanyámnak volt ugyan két fia -Baráth Imre és Ferenc-, de ők ekkor már katonák voltak. Nagy családdal éltünk tehát, egy zsupos házban, ami két szobás volt. 1913-ban építettünk új házat, a réginek a helyére. Nagybátyámék továbbra is velünk maradtak. Akkoriban még ilyen volt a szokás, no meg jól meg is voltunk együtt. Az ángyom 10 hold földet hozott a házhoz, így 75 magyar holdon folyt a gazdálkodás. Nagyapám volt a gazda, a többiek -édesapám, nagybátyám és az asszonyok- pedig dolgoztak. 10 éves korban már nekem is dolgoznom kellett, annak ellenére, hogy jártak hozzánk napszámosok és tartottunk éves cselédet is. Alig várták, hogy az iskolából hazaérjek, máris kiadták a munkát. Hiába nagy volt a birtok.

Reggel mielőtt iskolába mentünk az unokaöcsémmel, a Pistával, meg kellett vakarni az állatokat az istállóban, ahol mindig volt 4 tehén, 2 pár ló, aztán tinók, ökrök. Ha jól emlékszem, 21 darab állat összesen. Korán megtanultam tehát dolgozni, 15 éves koromban már magam raktam a kocsit, metszettem, permeteztem és fattyaztam a szőlőt. Szerettem is a munkát és legjobban azt, ha lovakat hajthattam. Mindezeknek hasznát is vettem az után, hogy eléggé fiatalon új életet kezdtem. Nő, de erről majd később, előbb elmondom, amit a gyermekkorból még fontosnak tartok.

Iskolába járni nagyon szerettem, és aránylag jól is tanultam. Legjobban a rajzolást kedveltem. Különösebb élményeim ebből a korból nincsenek, de azt talán érdemes megemlíteni, hogy a pajtásaimmal egyszer -amikor iskolába mentünk- bemásztunk a vár alatti alagútba, illetve a "kemencékbe". Gyertyával világítottunk, s úgy mentünk előre, mert sötét volt. Alaposan elkéstünk, de a tanító nem vert meg bennünket, amikor megmondtuk, hogy hol voltunk, sőt megdicsért mindannyiunkat a bátorságunkért.

Az iskola már akkor is abban a templom melletti emeletes épületben volt, ahol ma. Az ötödik-hatodik osztály kivételével minden osztály külön járt és mindegyiket 1-1 tanító tanította. A hat elemi elvégeztem, de ismétlőre már nem kellett járnom, mert ekkor már kitört az első világháború és kevés volt a tanító. Jártam azonban többedmagammal számtanból különórára, melyre a nagyapám iratott be, mégpedig azért, hogy a zsidókereskedő ne tudjon becsapni a gabonaeladásnál. Hasznát is vettem egész életemben ennek a külön tanulásnak.

1914-ben 11 éves voltam már és emlékszem, hogy egy vasárnap megszólaltak falunkban a harangok. Mondták az emberek, hogy be kell vonulni katonának és Szerbiába kell menni, mert ott megölték Ferenc Ferdinánd főherceget. Az asszonyok sirtak, siratták a férjeiket, fiaikat. A férfiak azzal vigasztalták őket, hogy "ne sirjatok, früstökre bevesszük Szerbiát, aztán hazajövünk." Akkor még nem tudtam felfogni, de felnőtt ésszel sokszor elcsodálkoztam ezeken a férfiakon, hogy a nagy szomorúságban még ők vigasztalták az asszonyokat és még viccelni is volt erejük.

Az édesapámnak nem kellett bevonulni, de a nagybátyámnak igen. Saját kocsinkkal és egy pár ugyancsak saját lóval vonult be, s azokat hajtotta a háborúban. 3 évig szolgált Szerbiában és a maláriába is beleesett, de szerencsésen kigyógyult belőle. A háború alatt egyébként három pár lovunkat vittek el egymásután. Amikor egy párat elvitték, vettünk helyette, utána azt is oda kellett adni, majd megint vettünk, míg végül azt is ~~elvittek~~ elvitték. Ez után már olyan lovakat vettünk, amik vemhesek voltak, mert azokat nem vitték el. /Ezt eleinte nem tudtuk./

A háboru vége felé jöttek haza az emberek, fegyvert hoztak magukkal, lövöldöztek és nótáztak örömben. A hozott fegyvereket használták a tanácsköztársaság idején is. A faluban a zsidók üzleteit lefoglalták, elhordták az árut és kiosztották a nép között. Emberölésre azonban -tudomásom szerint- nem került sor. Néhány pógárember ki volt ugyan írva kivégzésre, de ebből nem lett semmi, mivel leverték a tanácsköztársaságot.

Ugy érzem gyermekkorom ismertetését nem fejezhetem be anélkül, hogy ne szóljak néhány mondatban az akkori öltözködésemről. Amíg iskolába nem jártam szoknyát viseltem, utána pedig -ünnepen, hétköznap egyaránt- bőgatyát. Télen "klumpában" /facipőben/~~járkannx~~ és gyapjukapcában jártam /iskolába is abban mentem/, ünnepen pedig csizmát huztam, továbbá csizmanadrágot és kötényt viseltem. Ez volt akkor Ozorán a gyermekek és a felnőtt koru férfiak népviselete. A nők bőszoknyában jártak, alája sok alsószoknyát vettek fel. A fiatalabbak világosabb, az idősebbek sötétebb ruhát viseltek /az utóbbiak általában feketét/, a menyecskék fejükre "pillét" tettek, ami keménypapirból készült, s azt bevonták ezüstös papírral. Azért mondták pillének, mert a végén egy pille alak volt. Még 10-15 évvel ezelőtt is sokan öltöztek így szülőfalumban.

Röviden arról is szólnom kell, hogy milyen táplálkozás volt gyermekkoromban. Minden évben vágunk 3-4 hizót, s így egész évben volt sonka, kolbász, szalonna. Töltöttünk hurkát, sajtot, ami egész télen "betartott". Gyakran ettünk sült paprikát tojással, meg piritott krumplit sonka-és kolbászdarabokkal. Vasárnap mindig finomat főztek az asszonyok /huslevest, paprikás csirkét stb./. Tehát mi nem az a fajta parasztesalád voltunk, akik a hasukon spóroltak és ~~igyigyan~~ így akartak minél több földet szerezni. Mi jól táplálkoztunk, és akkor lehetett sokat dolgozni, s ezáltal a jövedelem is nagyobb volt. Így táplálkoztak általában más pógárházaknál is.

A legénykorom eléggé rövid ideig tartott, mert 18 éves koromban már megnősültem. Amikor már 15-16 éves lehettem, gyakran jártunk barátaimmal "pincszerre", sőt hushagyókedden és egyéb ilyen alkalmal lánnyok is voltak ott, természetesen felnöttek"ellenörzésében."

1919-ben szomorú esemény történt az életemben. Ebben az évben /56 éves korában/ halt meg az édesapám. 16 évesen -még majdnem gyermek fejjel- teljesen árva lettem tehát, csak a mostohaanyám maradt. Nagyon fájt az édesapám elvesztése, mert én őt nagyon szerettem. Jó volt hozzám, olyan jó, amilyen csak egy édes szülő lehet. A munkát megkövetelte tőlem, de meg is jutalmazott érte mindig. Ugy emlékszem mintha ma történt volna, amikor egyik hajnalban /nem sokkal halála előtt/ felébresztett és mivel nehezen ébredtem egy üveg hűtött pálinkát tartott a homlokomhoz, majd odaadta és így szólt: "Kelj fel fiam, menni kell huzatni a cséplőgépet." /Itt el kell mondanom, hogy ebben az időszakban már volt cséplőgépünk, amit lóvontatású gőzgéppel hajtottunk. Emlékszem, hogy a háborús időkben milyen problémák voltak a csépléssel. Nem lehetett szemet kapni, s az emberek fát adtak össze, hogy a gőzgépben legyen mivel tüzelni és lehessen csépelni./

Édesapám halála után hamarosan elváltunk a nagybátyáméktól, akik a másik utcába -a néhány évvel előbb épített házukba- költöztek. Ekkortájt többször meglátogattuk mostohaanyámmal az ő idősebb fiát /Baráth Imrét/, aki Fonyódon, majd Balatonbogláron szolgált mint csendőr és csehi lányt vett feleségül. E látogatások következménye az lett, hogy 1921-ben benősültem Ordára /a mai Ordacsehi egyik részébe, ^{amely} akkor még két falu volt/ Páli István nagygazda házához. Nő, de ne vágjunk a dolgok elébe ! Amikor el-eljöttünk erre a vidékre, nekem megtetszett a Balaton part. S nem utolsósorban a mostoha-testvérbátyám rábeszélte, hogy költözzem ide, ő szerez nekem lányt. "Hagyd ott a fatornyos hazádat", szokta mondani, itt sokkal kevesebbet kell dolgozni, mert síkvidék, nem olyan dimbes-dombos, mint Ozora, Ennek a vége az lett, hogy engedtem a rábeszélésnek. A mostoha-testvérbátyám mint csendőrös-parancsnok hivatalosan is sokat járt a mai Ordacsehiben, különösen a nagygazdákat látogatta gyakran. Így az én későbbi apósomhoz, Páli Istvánhoz is sokat odajárt, akinek két lánya volt. Gondolom nem kell tovább magyaráznom, hogy hogyan kerültem én a mai Ordacsehibe. Mindenki könnyen kitalálja, ezek után, hogy a mostoha-testvérbátyám volt a házasságközvetítő. 1921. november 29-én feleségül vettem tehát Páli István ordai nagygazda idősebb leányát, Páli Máriát, illetve benősültem az ő házukhoz.

Ozorán ekkor még élt a nagyapám /nagyanyám már nem, ő 1913-ban meghalt/, aki igyekezett lebeszélni arról, hogy otthonról elköltözzem, de sikertelenül. Mostohaanyám is élt még, s ő szintén nem helyeselte elköltözésemet.

El kell még mondanom -mielőtt önálló életem ismertetését elkezdém-, hogy a nővérem /Dégi Mária/ 1918-ban férjhez ment Baráth Ferenchez, a másik mostohatestvér-bátyámhoz, aki ekkortájt jött haza a katonaságtól. Ők nem költöztek el a házunkból, hanem jó néhány évig ott laktak.

Amikor odakerültem Páli István házához, neki 18 magyarhold földje volt és cséplőgépe, amit lóvontatású motorral hajtottak. Ozorán 32,5 magyar holdat örököltünk az édesapám után a nővéremmel és a házat. Ebből az enyém lett 18 magyar hold föld, valamint a ház, mert ott az volt a szokás, hogy férfigyerek többet kap. A földjeimet eleinte bérbeadtam gabonáért, majd azt kamatra kölcsönadtam. Később az összes gabonát eladtam, majd az így szerzett pénzt idehoztam Ordára és segítettem vele az apósomat, aki 1923-ban a házat nagyobbította. /Építetett még két szobát és egy nyárikonyhát./ Ebben az időszakban voltam én katonaköteles ember. Sorozásra mennem kellett, de katona mégsem lettem, mert az 1902-ben, 1903-ban és az 1904-ben születetteket együtt sorozták, s közülük csak keveset vonultattak be. Én a be nem vonultatottak közé kerültem.

1924-ben halt meg a nagyapám, s rá három évre /1926-ban/ eladtam a házamat, melynek árát szintén az apósomnak adtam. Ekkor vett ő új cséplőgarnitúrát /a régit előbb eladta/, Hoffer-motorral és elevátorral. Ozorán a nővéremék házat vettek, és odaköltöztek. A pénzemet nyugodtan adtam oda az apósomnak mind a ház nagyobbításánál, mind a cséplőgép vásárlásánál, mert ő gyakran mondta, hogy "ugyis a tettek lesz itt minden". /Sajnos nem így történt, de erről majd később fogok beszélni./

Szülőfalumban közben mind a 13,5 kat. h. földemet eladtam és Ordán vettem helyette összesen 9 kat. h. ~~511~~ □-ötlet /Ozorán olcsóbb volt a föld mint itt/.

1933-ban ismét tragikus esemény következett az életemben: meghalt a feleségem, s a házasságunkból született két gyermekem - egy 10 éves leány, Mária és egy 5 éves fiú, István- félárva lett. Nekik is kijutott tehát az a szomorú sors, hogy az édesanyjukat korán elvesztették. Feleségem halála után továbbra is az apósom házánál maradtam, de nem azért, mert talán nagyon szerettem ott lenni, hanem mert erre komoly okom volt. Három magyar hold földet /a Falu előtti dülőben/ ugyanis egy kiskorú félárva leánytól vettem, akinek csak az apja élt. A pénzt a vásárlás idején nem fizettem ki, mert az adás-vételt az árvaszékre nem jelentettük be. Tartottunk ugyanis attól, hogy a leány apja magára költi a pénzt, s így a kiskorú eladó nem fogja azt élvezni. Apóssal úgy terveztük, hogy majd, ha a leány férjhez megy, akkor fogjuk közösen a föld árát kifizetni. Így a pénzt, ami megvolt az említett föld vételére, odaadtam az apósomnak, aki ekkor /vagyis 1927-ben/ ~~vett a kiskorú leánytól a Hoffer-motort és a Forson-traktort~~ kicserélte az addigi Hoffer-motort Forson-traktorra. Ebből következett aztán a baj, ami nem lett volna, ha nem jön közbe a gazdasági válság. Ekkor az apósom násza Somogyturban /ideadta férjhez idősebb leányát/ tönkrement. Hogy segíteni tudjon rajtuk kölcsönt vett fel a bankban. Ez még nem okozott volna problémát, csak hogy közben az a kiskorú személy, akitől a már említett 3 magyar hold földet vettem férjhez ment, s a pénzt ki kellett fizetni. Másképpen azonban nem tudtuk, csak úgy, ha újra kölcsönt veszünk fel. Apósom birtokára már nem adtak, csak az enyémre, így hivatalosan én vettem fel a Dunántuli Bankban 5.000 P-öt. Amíg ezt vissza nem fizettük, kénytelen voltam Páli István házánál lakni, mert különben ő nem segített volna az adósság törlesztésében. Feleségem halála után két félárva gyermekemet apósom házvezetőnője gondozta. /Az anyósomat nem is ismertem, ő már az Ordára való költözésem előtt meghalt. Páli István nem nősült meg másodszor, helyette házvezetőnőt fogadott./

1935-ben újra nősültem, mégpedig a szomszédos Lengyeltótiából. Horváth Mihály, grófi ménesmester 5. gyermekét /7-en voltak testvérek/ ~~vett a kiskorú leánytól~~ Horváth Rózsát, ma is élő feleségemet vettem házastársul. Ebből a házasságunkból született egy gyermekünk 1940-ben, mégpedig Zoltán, aki e sorokat írja.

Ujra nősülésem után is közösen gazdálkodtunk Páli Istvánval, de a termésem feleslegét önállóan adtam el, s így fizettem az adósság rám eső részét. A kölcsönt 1939-ig fizettük teljesen vissza. Ekkor házat vettünk feleségemmel, majd még ebben az évben oda is költöztünk /ma is ebben a házban lakunk/.

Arról a majdnem négy évről, melyet második feleségemmel Páli István házában töltöttünk, nem sok jót lehet elmondani, sőt nyugodtan kijelenthetem, hogy életünk legnehezebb időszakunk volt. Mi ott csak amolyan megtört személyek voltunk, el kellett viselnünk, hogy a házvezetőnő dirigált a szó legszorosabb értelmében. Páli István nem mertte elküldeni, mivel az OTI-ba nem jelentette be, így attól tartott, ha felmond neki, alkalmazottja bepereli. Emiatt tehát még ő is kénytelen volt eltűrni a házvezetőnő durva viselkedését, többek között azt is, hogy gyermekeimet igyekezett feleségem vagyis a mostohaanyjuk ellen nevelni. Szerencsére nem sikerült neki, mert mind a fiam, mind a lányom gyermekfejjel is látta, hogy mostohájuk szereti őket.

Nem lehetett dicsekedni a táplálkozásunkkal sem. Dolgoznunk sokat kellett -attól függetlenül, hogy jártak hozzánk napszámosok és tartottunk éves cselédet-, amikor azonban az asztalhoz ültünk, a házvezetőnő rendszerint eléggé szűkös porciót tett elénk.

1939-ben, amikor már teljesen visszafizettük az adósságot /néhány házzal arrébb/ bérlakásba költöztünk. Itt azonban csak néhány hónapig laktunk, mert a falu végén egy rozoga zsupfedeles házat vettünk 1900 pengőért. Ebben a házban lakunk ma is /Ordacsehi, Petőfi Sándor utca 39./, mint már említettem.

A vétel előtt volt 70 pengő készpénzem és 1 üszöm, amit eladtam. Ezenkívül szülőfalumban a nagybátyámtól kaptam kölcsön 300 pengőt, ezeket pedig felvettem a bankban. A vételárat nem fizettem ki egyben, mivel a megvett házat javítani, tatarozni kellett. A zsupfedelést hamarosan cserépre cseréltük ki, az utcai homlokzaton egy métert elbontottunk, a ház alját téglával kirakattuk, a tornácot cementlapoztuk, s a füstös konyhát rendes konyhává alakítottuk át. Ezen kívül disznó- és baromfiólat építettünk.

Meg kell említenem, hogy az új házunkba az első házasságomból született fiam és leányom nem jöttek velünk. Ott maradtak nagyapjuk házában, mivel ők voltak a leendő örökösök. A nevelésükre azonban továbbra is gondot fordítottunk. / A fiam 11, a leányom pedig 16 éves volt elköltözésünk idején. /

Új életünk megkezdésében akadt néhány nehézség. Nő nem az adósság kifizetésében! Azzal nem volt probléma, mert sikerült úgy gazdálkodni, hogy két év alatt kifizettük a ház árát, és jóval a lejárat előtt a banki kölcsönt is visszatérítettük.

A legnagyobb problémát az okozta, hogy nem volt lovunk. Igaz ugyan, hogy Ozoráról egy pár csikólovat hoztam Páli István házához, mégsem adott helyette, amikor onnan eljöttünk. Hoztam még Ozoráról egy hosszú oldalakkal felszerelt kocsit, egy kettes vaskét, répvágót, hordókat és egyéb gazdasági felszerelést, amit visszakaptam. Tehát csak lóra volt szükség. Mindjárt azonban nem tudtam venni, a gabonabehordás pedig a nyakamon volt. Szerencsére a falu bírójának segítségemre sietett. Odarendelt 8-10 fogatot, s jöttek a gazdák szívesen segíteni, már csak azért is, mert Páli Istvánt nem kedvelték és szinte ők is örültek annak, hogy végre új életet tudtam kezdeni.

Később, amikor már lehetőségem volt rá, vettem egy lovat, azt fedeztettem, s így néhány év múlva egy pár lovam lett. A később született csikókat eladtam, s ez ~~jó pénzzel~~ jó pénzt hozott a házhoz, jelentősen hozzásegített az adósságok kifizetéséhez. Ozorán, a nagybátyámtól kaptam háromszáz pengőt is megadtam néhány év múlva az ő fiának, illetve az unokaöcsémnek.

Problémát okozott az is, hogy Páli Istvántól nyár elején váltunk el, tehát jóval az előző termés betakarítása után és néhány hónappal az azévi termés betakarítása előtt. Ennek következtében élelmiszerkészletünk erősen fogytán volt, liszttel és zsirral pedig egyáltalán nem rendelkezünk. Páli Istvántól segítséget nem várhattunk, de szerencsére többen segítettek bennünket. Elsősorban Lengyel-tóiban az apósom, és itt a faluban néhány jó barát.

El kell azt is mondanom, hogy Páli Istvántól 6 magyar hold földet kértem, amiért annak idején az ozorai házam árával és az ott eladott gabonából szerzett pénzzel segitettem őt, házában nagyobbításában és a cséplőgép vásárlásában. 6 hold helyett azonban csak 3-at adott. Ebből a 40-es évek vége felé 1200 m²-öt átadtam az első házasságom-

ból született fiának és leányomnak /fele-fele arányban/, így maradt 10 kat.h. 1 311 □-öl földem. E terület művelési ág szerinti megoszlása a következő volt: szántó 9 kat.h. 1 021 □-öl, rét 1 390 □-öl, szőlő 500 □-öl. /Ebben a 10 kat.h. 1 311 □-öl földterületben nem szerepel a háztelek és a hozzátartozó kert, amely 1 590 □-öl./

Uj életünk kezdetének évében vagyis 1939-ben /mint ismeretes/ ki-tört az második világháború. Amikor már volt lófogatom, engem is kirendeltek szántani segíteni az olyan családoknak, ahonnan a férfi bevonult katonának. Ebben az évben egyesítették az akkori Ordát és Csehit, először Balatonujvár néven, majd azt hamarosan a ma is használatos Ordacsehire változtatták. A névváltoztatásra azért került sor, mert mind az ordaiak, mind a csehek azt akarták, hogy falujuk neve szerepeljen az egyesített -egykori két község- nevében. Akarták továbbá azt is, hogy a "Balaton" név is legyen benne. Javasolták pl. a Balatoncsehiorda nevet, a felsőbb szervek azonban ezt nem találták helyesnek, így a ma is használatos "Ordacsehi" mellett döntöttek.

1942-től közéleti tevékenységet kezdtem folytatni. Ebben az évben ugyanis megválasztottak előljárónak, s ezt a tisztséget 1950-ig /a tanácsok megalakulásáig/ be is töltöttem.

A háború alatt ugyan nem szívesen csináltam, mert gyakran kellett menni a csendőrökkel a faluban lévő gazdákhöz, összeírni, hogy ki mennyi élelmet ad a németeknek. Nem szerettem, amikor ilyesmiért kellett házalni, szinte resteltem magam gazdatársaim előtt. Lemon-dani azonban nem mertem, mert féltem, hogy baj lesz belőle.

1944. decemberében megjelentek Ordacsehiben a szovjet katonák. Itt nem voltak harcok, de a Balaton közelsége miatt a front is közel volt, ezért el kellett "menekülni" itthonról. Befogtam a lovaimat, megraktuk a kocsit élelemmel, felraktuk a legszükségesebb holminkat és feleségemmel, valamint e sorok írójával /4 éves Zoltán fiammal/ elindultunk Lengyeltótiba az apósomékhöz. Innen hamarosan Karádra mentünk, s ott is voltunk -Szabó Imre házánál-, amíg 1945. márciusában haza nem jöhettünk. Ez idő alatt többször rendeltek kocsifuvarba, melynek során szovjet tiszteket kellett ide-oda szállítani.

A "menekülést" illetően egyébként az volt a rendelet, hogy minden tizedik ház lakói itthon maradhatnak. Ennek következtében Páli István előző apósomnak nem kellett "elmenekülni". Így az itthon maradt állatainkat /szarvasmarhák, disznók, baromfiak/ ők gondozták, etették az említett időszakban.

A felszabadulás után falunkban is sor került a földosztásra, melynek eredményeként sok volt cselédember kapott földet és házhelyet, a község az előtti birtokosának, Jankovich Iván grófnak a birtokából. Ezt követően sok új ház "nőtt ki a földből" /mivel a volt cselédek házat építettek/, s így az egykori Orda és Csehi teljesen összeépült. Én nem igényeltem földet az osztásnál, ami érthető is, hiszen mint lo holdon felüli gazda számításba sem jöhöttem. Ebben az időszakban Ordacsehiben négyféle párt működött: kispárt, parasztpárt, demokrata párt és a kommunista párt. Én a kispárt tagja voltam, különösebb érdekességet azonban erről mesélni nem tudok.

Életem további ismertetését most már azzal folytatom, hogy mint egyéni gazdának milyen volt a sorsom 1945. után. Sajnos erről a legnagyobb jóindulattal is csak azt mondhatom, hogy nem kívánom vissza azt az időt. Különösen azt nem, ami az 50-es években volt. Ekkor 8.000 - 9.000 pengő forint adót vetettek ki rám évente és csaknem negyven mázsa terményt kellett beszolgáltatnom minden évben. Ebből 740 kg volt az adógabona, melyet csak búzából teljesíthettem. Hogy konkrét példával szolgáljak, ismertetem az 1954. évi beadási kötelezettségemet a még meglévő beadási könyvem alapján: kenyérgabona 1966 kg / a 740 kg adógabonával együtt/, takarmány 1139 kg, napraforgó 512 kg, burgonya 316 kg, buzakilógrammra átszámítva. Be kellett adnom ezen kívül 72 kg sertéshúst és 60 kg marhahúst /élősúlyban/, továbbá 132 l. bort, 1280 l. tejet, 16,50 kg baromfit és 27,50 kg tojást. / A gabonabeadást -az adógabona kivételével- más terményből is teljesíthettem./

Az 1954. évi terménybeadásom egyébként összeségében majdnem 45 mázsa lett ^{volnu} /az említett 40 q helyett/, ha nem szerződöm cukorrépára, főzőtökre, uborkára, káposztára és szőlőre /valamennyi növényből 500 -500 négyszögölre/. Így 1 kat. h. 900 négyszögöl terület mentesült a beszolgáltatási kötelezettség alól.

A szerződéses növények jópénzt hoztak a házhoz, s így a magas összegű adót ki tudtuk fizetni. Igyekeztünk is kihasználni ezt a lehetőséget.

Volt olyan év, amikor magkendert, rostkendert, svédherét és majoránát is termeltünk szerződéses alapon, a már említett növényeken kívül. Két holdnál több területet azonban nem foglaltunk el ilyesmivel, mert akkor a szükséges gabonát, kukoricát stb. nem tudtuk volna megtermelni. Különben is, a szerződéses növények nagyon sok munkát adtak, nyáron így is kora hajnaltól késő estig dolgoztunk, de többször előfordult az is, hogy a rádió már az éjjeli híreket mondta, s mi még az uborkát válogattuk, hogy másnap reggel be tudjuk szállítani az átvevőhelyre. Feleségem bele is betegedett a sok munkába, menni is alig tudott, ezért az orvos gyógyfürdőre utalta, éppen nyáron, a legnagyobb dologidőben.

1954-55-ben nálunk is elkezdték a tsz szervezését, s engem is többször behivattak a tanácsházára, hogy irjam alá a belépési nyilatkozatot. Én azonban nem irtam alá, annak ellenére, hogy egy alkalommal egy Berdár és egy Gerő nevű szervező azzal fenyegetett, hogy ellenkező esetben kulákká nyilvánítanak és elvitetnek bányába dolgozni. Amikor megkérdeztem tőlük, hogy 10 hold földdel hogyan lehetnék kulák, a Gerő nevű azt válaszolta, hogy ő ezt könnyen el tudja intézni, mert a bátyja magas beosztásban van. Végülis másnap reggelig haladékot adtak.

Itthon a feleségemnek csaknem sirva mondtam el, hogy mi a helyzet. Gondolkodtunk, mitévők legyünk. Szerencsére egy falubeli jó ismerősöm -aki vezető pozícióban volt ekkor- tudomásomra hozta, hogy nem kell megijedni, ha engem el akarnak vinni, ő is ott lesz.

Tehát nem irtam alá a belépési nyilatkozatot, s ez nem jelentett számomra semmi kellemetlenséget. Különben is, a szervezést hamarosan abbahagyták, mert látták, hogy nem sokra mennek.

Gondolom, a Kedves Olvasóban felmerül a kérdés, hogy miért nem akartam én a tsz-be belépni. Hát biztos, hogy nem azért, mert akadályozni szándékoztam a szocializmus felépítését, ahogy ezt egyes szervezők feltételezték rólam. Csupán az volt a helyzet, hogy féltem az újtól. Hátha rosszabb lesz a tsz-ben, mint egyénileg gondoltam. Az ugynevezett népművelők igyekeztek ugyan meggyőzni, hogy a tsz ilyen jó lesz meggy olyan jó, de én nem hittem nekik már csak azért sem, mert ~~nen~~ -enyhén szólna- nem a legudvariasabban folytatták meggyőző tevékenységüket.

A belépési nyilatkozat aláírása ellen szólt az is, hogy falunkban volt két tsz /az "Uttörő" és a "Haladás"/, melynek tagjai nem a legjobban éltek. S nem utolsósorban azért sem akartam tsz-tag lenni, mert félttem önálló életmódomat felcserélni egy olyan életmóddal, ahol irányítják az embert és parancsolnak neki. /Ugyanez volt a helyzet a többi gazdatársammal is./

Az 1956-os ellenforradalom idején községünkben nem voltak fegyveres harcok. Itt is megalakult az úgy nevezett nemzeti bizottság, melynek tagjai közé engem is hívtak. Én azonban visszautasítottam ezt, és maradtam inkább csendes szemlélője az eseményeknek.

1959-ben újra elkezdték a tsz szervezését, melynek eredményeként az egész falu belépett. Számomra sem volt más választás, minthogy aláírtam a belépési nyilatkozatot. Persze mindez nem ment olyan simán. A szervezők most is /mint 1954-ben/ behívtak a tanácsházára és igyekeztek meggyőzni. Azt mondták, ha én belépek, a példámat sokan követni fogják, mivel a falu egyik tekintélyes gazdája vagyok. Természetesen most is /mint 1954-ben/ vonakodtam. Amikor ezt a szervezők már sokallták, az egyik közülük /aki ekkor járási vezető volt/ a következőket mondta: "Maga templomba jár, ahol a pap azt prédikálja, hogy szeresd felebarátodat. De maga nem szereti a felebarátját, mert nem akarja vele megosztani, amije van. Maga olyan, mint a körmöm alatt a piszok!"

Ezek a szavak nagyon rosszul estek, csak annyit tudtam válaszolni majdnem sirva, hogy "én ezeket a szavakat nem érdemeltem meg". Persze ezt is hiába mondtam, az említett szervezőt nem hatották meg szavaim, már csak azért sem, mert híján volt bizonyos emberi tulajdonságoknak.

Ekkor történt falunkban egy szomorú esemény is, melynek során egy fiatalembert csaknem félholtra vert három olyan szervező, akiket a tsz megalakítása céljából küldtek ki, s ők ezt felhasználták erejük fitogtatására. Ezt követően természetesen mindenki aláírt, de így történt volna az említett esemény nélkül is, hiszen az intelligensebb szervezők megmondták, hogy, ha aláírunk, ha nem, az egész falut termelőszövetkezeti községgé fogják nyilvánítani. Ez pedig azt jelenti, hogy mindenki tsz-tag lett. Ez a fejlődés

utja, ezt nem lehet megakadályozni.

Hétfőre esett az a nap /1959. márciusában/, amikor a belépési nyilatkozatot aláírtam, de hogy hányadika volt nem tudnám megmondani. Előtte nap /vasárnap/ behivattak a tanácsházára, s csak úgy engedtek el, hogy megígértem a másnap reggeli aláírást. Hogy ez a vasárnap este milyen volt számomra, arra nem szívesen emlékszem vissza. Csak álltam és néztem magam elé. Kezemben tartottam egy pohár bort, de nem ittam belőle, mert a pohár leesett, s a bor szétfolyt. Ez megismétlődött háromszor is. Közben eszembe jutott -amit már az elején elmondtam-, hogy a nagyapám milyen sok munkával szerezte a birtokát Ozorán. Ebből örököltém én, majd az örökség árán vettem az ordacsehi földjeimet, s mindezt most oda kell adni. Végiggondoltam azt is, hogy milyen hosszú küzdelem után lehettem csak önálló gazda.

-Volt ennek a küzdelemnek értelme?-vetődött fel bennem a kérdés.

A tsz-be tehát nem a legnagyobb örömmel léptem be !

Ezt meg kell mondanom, ha őszinte akarok lenni, és a valóságot szándékozom közölni. De ugyanebből a megokolásból azt sem hallgathatom el, hogy

jobban tetszik ez az élet, mint az, amikor még egyénileg gazdálkodtam !

Igy van ez annak ellenére, hogy nem tudtam 10 évig rendszeresen dolgozni a közösben, mert 1965-ben munkaképtelennek nyilvánított az orvosi bizottság. Ezért ma nem a rendes nyugdíjat kapom, hanem háromszáz forint járadékot. Ehhez jön még a feleségem havi negyven forintos házastársi pótléka. Kevés ez a pénz a megélhetéshez, még akkor is, ha az egy hold háztáji földet nekem is megadják. Tudom azonban, hogy jövőre száz forinttal emelik, de, ha nem így lenne is, azt kell mondanom: szép dolog az államtól, hogy ennyit is ad. Szerencsére a háztáji föld is jövedelmez, és a fiam is segít bennünket, amennyire eléggé szerény lehetőségei engedik.

El kell azt is ismernem, hogy jelenlegi életem jelentős előnye az SZTK. Ennek sajnos az utóbbi hét évben "hasznát" is vettem. Ugyanis mindkét szememet operálták szürkehályog miatt, mütöttek térdkalácstöréssel, hashártyarepedéssel és voltam szanatóriumban is. Mint egyéni gazdának sokba került volna ez, talán ki sem tudtam volna fizetni.

Jobban tetszik tehát ez az élet, mint az egyéni gazda korom, de azért teljesen elégedett nem vagyok. Akadnak ugyanis bosszantó apróságok a tsz-ben, melyeket a vezetők még nem oldottak meg. Ilyen pl. az, hogy a járadékosoknak, nyugdíjasoknak nehezebben adnak fogatot, ha a háztájiban fuvarra van szükség. /Kisebb munkáknál gyakori eset, hogy maszek fuvarost kell fogadni./ S, ha kap is az ember kocsit, azért fizetni kell, és a kocsis is elvárja a borraivalót. Igaz, hogy a fuvarért csak feleárat számol a tsz, de miért ne lehetne ez a mi számunkra teljesen ingyenes, mint jó néhány más községben.

Felmerül olyan probléma is, hogy a mi állattartásunkat a szövetkezet nem segíti annyira, mint a még dolgozó /nem nyugdíjas/ tagokét. Ha ugyanis kedvezményes áron adnak el takarmánygabonát, mi csak egymázzát vehetünk, pedig állattartással mi is foglalkozunk, nemcsak a saját szükséglet kielégítése, hanem eladás céljából is. Erre szükségünk van, a kevés jövedelmünk növelése érdekében.

Ilyen és ehhez hasonló bajok akadnak még, de remélem hamarosan megszűnnek. Remélem annak ellenére, hogy a tsz párttitkára számunkra nem a legkedvezőbben vélekedik ezzel kapcsolatban. Neki ugyanis az az álláspontja, hogy a tsz nem szociális otthon, minden öregnek van gyermeke vagy más közeli hozzátartozója, azokra támaszkodjon, s ne a tsz-re. Amikor egyszer szóvá tették neki, hogy az öregek is beadták vagyonukat a tsz-be, és dolgoztak is amíg birtak, így válaszolt: "Amíg dolgoztak megkapták érte a járandóságukat, a földjükért kapják a földjáradékot, a többi beadott vagyonuk pedig ki lett fizetve. Különben ők is megkapják az egy kat. h. háztájit és a feleáron való fuvart, mit akarnak még?" /! ?/

Azt sajnos nem veszi figyelembe a párttitkárunk, hogy az öregek akkor dolgoztak a tsz-ben, amikor csak 20-30.-Ft volt az egy munkaegységre jutó jövedelem /nem 50.-Ft, mint jelenleg/, s végeredményben ők dolgoztak azért, hogy a szövetkezet megszilárduljon, továbbá tagjainak magas életszínvonalat biztosítson. S ugy látszik azt is figyelmen kívül hagyja az említett pártvezető, hogy sok más tsz-ben jóval többet törődnek az öregekkel, mint nálunk, sőt egyes helyeken a havi háromszáz forint járadékot kiegészítik négyszáz vagy ötszáz forintra. A mi tsz-ünknek ~~is~~ megvan erre a lehetősége, hiszen a megye egyik legjobb közös gazdasága, különösen amióta egyesült a Fonyódi Magyar Tenger TSZ-szel.

Párttitkárunk állásfoglalásába nem tudunk belenyugodni, már csak azért sem, mert tudjuk, hogy más községekben a pártszervezetek szívéükön viselik az öregek ügyét, és ők tesznek a legtöbbet a szociális problémák megoldásáért.

Ugy gondolom néhány mondatban szólnom kell a termelőszövetkezet történetéről is. 1959. március 15-én alakult meg falunkban hivatalosan a tsz, így a "Március 15." nevet vette fel. A gazdálkodást a tagok által bevitt, valamint állami tartalékföldön, továbbá ugyancsak a tagok által beadott állatokkal és gazdasági felszerelésekkel kezdtük el. /Jómagam 10 kat.h. 1 311 m²-öl földet, 1 igásszekeret, 1 lószerszámot, 1 lovat, 1 ekekapát és 1 boronát vittem a közösbe./

Az állatoknak csak kb. a felét sikerült eleinte közös istállóban /volt grófi épület/ elhelyezni. A többi állat ideiglenesen a tagok istállóiban maradt.

Géppel egyáltalán nem rendelkezünk, ezért gépállomási segítségre szorultunk. A gazdálkodás azonban évről évre jobban ment, így gyarapodni tudtunk állatállományban, gépekben, sőt 1968-ban egy új majort is építettünk.

1970-ben egyesültünk a Fonyódi Magyar Tenger TSZ-szel, s minden jel arra mutat, hogy ez jó "házasság" volt.

Meg kell még említenem, hogy kezdetben a munkához való hozzáállással is voltak problémák. A tagok egy része nem akart menni dolgozni. Később azonban ők is belátták, hogy a jövödelem csak akkor lesz kielégítő, ha a munkából mindenki egyaránt kiveszi a részét. Én nem tartoztam ezek közé, elejétől kezdve rendszeresen dolgoztam, vállaltam minden munkát, amit rám bízta. Dolgoztam a növénytermesztésben, gondoztam állatokat /évekig 13 borjút és 6 tehenet a családom segítségével/ stb. Amikor munkaképtelen lettem, még azután is jártam néha a kertészetbe, könnyebb munkára.

Befejezésül hadd szóljak röviden a gyermekeimről is. Páli István halála után /1948/ az első házasságomból született fiam és leányom örökölték az ő vagyonát. ~~A leányom később~~
A leányom ekkor már férjnél volt. Egy ideig itt laktak még Orda-
csehiben, majd Budapestre költöztek. Jelenleg is ott élnek.

A fiam megvásárolta leányom ház-részét, s így ma az egész /volt Páli István féle ház/ az ő tulajdona. Jelenleg is Ordacsehiben él tehát, és a termelőségvetkezethen kertészként dolgozik. 1950-ben nősült meg, házasságából egy fiu-és leánygyermek született. / A fiu unokám 21 éves és már dolgozik, a leány unokám pedig ebben az évben végezte el a nyolc általánost -tehát 14 éves-./

A második házasságomból született, Zoltán nevű fiam mezőgazdasági technikumban érettségizett, s a Fonyódi Járási Testnevelési és Sportszövetségnél dolgozik, gazdasági ellenőri beosztásban, valamint itt a faluban könyvtáros. 1969-ben nősült meg, házasságukból egy gyermek született /a kis Zolika/, aki júniusban múlt 2 éves. /A menyem szintén dolgozik, mégpedig Fonyódon a gimnáziumban, mint konyhai alkalmazott./

Zoltán fiammal és családjával közös háztartásban élünk, s jól megvagyunk együtt. Jóleső érzés mind a feleségem, mind a magam számára az a tudat, hogy öregkórunkban van, aki gondunkat viseli.

Ordacsehi, 1972. augusztus 10.

Dégi Flórián
tsz-járadékos